

Kognitívne,  
emocionálne  
a morálne aspekty  
školského šikania  
a ich využitie v prevencii  
šikania na základnej škole

Medzinárodná vedecká konferencia  
organizovaná z príležitosti 375. výročia  
založenia pôvodnej Trnavskej univerzity

---

zborník abstraktov

Zborník abstraktov je súčasťou plánovaného zborníka príspevkov  
*Kognitívne, emocionálne a morálne aspekty školského šikanovania*  
*a ich využitie v prevencii šikanovania na základnej škole*  
z medzinárodnej vedeckej konferencie  
konanej 25. – 26. novembra 2010  
v priestoroch kaštieľa Jaslovské Bohunice pri Trnave

Medzinárodná vedecká konferencia je súčasťou riešenia projektu  
VEGA 1/0065/09 *Kognitívne, emocionálne a morálne aspekty*  
*školského šikanovania a ich využitie v prevencii šikanovania na základnej škole.*

Vedeckí garanti:

Prof. PhDr. Pavel ŘÍČAN, CSc.  
doc. PhDr. Pavlína JANOŠOVÁ, Ph.D.  
Psychologický Ústav AV ČR Praha

Prof. PhDr. Soňa KARIKOVÁ, Ph.D.  
doc. Marta VALIHOVÁ, Ph.D.  
Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

doc. Eva GAJDOŠOVÁ, CSc.  
PhDr. Gabriela HERÉNYIOVÁ, CSc.  
Filozofická fakulta Univerzity Komenského v Bratislave

PhDr. Pavel VACEK, Ph.D.  
Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové

Mgr. Miroslava ADAMÍK ŠIMEGOVÁ, Ph.D.  
Mgr. Ivan PODMANICKÝ, Ph.D.  
Pedagogická fakulta Trnavskej Univerzity v Trnave

© Autori

Za jazykovú správnosť jednotlivých príspevkov zodpovedajú ich autori.

Prvé vydanie, 2010  
ISBN 978-80-8082-420-4

## Obsah

Mgr. Miroslava ADAMÍK ŠIMEGOVÁ, PhD. <i>Výskum psychologických aspektov šikanovania u žiakov základných škôl</i> .....	6
PhDr. Jana BARTALOVÁ, PhD. <i>Možnosti etickej výchovy v primárnej prevencii agresívneho správania žiakov</i> ....	6
PaedDr. Nad'a BIZOVÁ, PhD. <i>Prevenia šikanovania detí s postihnutím, narušením, obrozením v inkluzívnom prostredí</i> .....	7
Mgr. Martin BRESTOVANSKÝ, PhD. <i>Problémy dejňovania vhodnej triednej klímy, jej ovplyvňovania a skúmania</i> .....	7
Mgr. Mária DĚDOVÁ, PhD. <i>Osobnostné faktory Big Five u účastníkov šikanovania</i> .....	8
Mgr. Silvia DONČEVOVÁ, PhD. <i>Aspekty prevencie šikanovania z pohľadu gender (konvergenie teoretických prístupov a praxe)</i> .....	8
Mgr. art. Jaroslava GAJDOŠIKOVÁ ZELEIOVÁ, PhD. <i>Sebaučta účastníkov šikanovania v dynamike obranných mechanizmov</i> .....	8
Doc. PhDr. Eva GAJDOŠOVÁ, PhD. <i>Systematická longitudinálna mravná výchova detí ako prevencia agresie a šikanovania na základnej škole</i> .....	9
PhDr. Dušan GALBAVÝ, PhD. <i>Šikanovanie z aspektu sociálnej pedagogiky</i> .....	9
PaedDr. Katarína HOLLÁ, PhD. <i>Výskum elektronického šikanovania medzi deťmi</i> .....	10
PhDr. Jaroslava HANUŠOVÁ, Ph.D., PhDr. Michal ZVÍROTSKÝ, Ph.D. <i>Kompetence učiteľů k řešení školního šikanování: vybrané metodologické přístupy v empirickém výzkumu</i> .....	10
Doc. PhDr. Pavlína JANOŠOVÁ, Ph.D. <i>Gender jako klíč ke školní šikaně</i> .....	10
Doc. PhDr. Eva JAŠŠOVÁ, PhD. <i>Možnosti prevencie šikanovania z pohľadu detského parlamentu, aktéri šikanovania</i> .....	11
PhDr. Miloslav JŮZL, Ph.D. <i>Druhý život odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody (jako důsledek nejvyššího stupně šikany)</i> .....	11
Prof. PhDr. Soňa KARIKOVÁ, Ph.D. <i>Důsledky mobbingu na učitelův</i> .....	12

Mgr. Jana KITLIŇSKÁ	
<i>Agresivita detí jako jedna z oblastí zájmu práce s dítětem .....</i>	<i>12</i>
PaedDr. Barbora KOVÁČOVÁ, PhD.	
<i>Skrytá agresia v prváckých laviciach.....</i>	<i>12</i>
Mgr. et Mgr. Jiří KRESSA	
<i>Outsideri na základní škole (koreferát).....</i>	<i>13</i>
Mgr. Andrea LEHENOVÁ, PhD.	
<i>Intrapsychické a interpersonálne následky ostrakizmu , spôsoby jeho percipovania z pozície obetí, iniciátorov a svedkov.....</i>	<i>13</i>
Mgr. Kristína LIBERČANOVÁ, PhD.	
<i>Koncepcie a realizácia peer aktivít zameraných na prevenciu šikanovania v školskom prostredí z pohľadu sociálneho pedagóga .....</i>	<i>14</i>
Mgr. Barbora LIŠKOVÁ	
<i>Rozvoj pozitívnych stránok charakteru u dospievajúcich ako prevencia vzniku šikanovania na stredných školách.....</i>	<i>14</i>
Mgr. Milena MIKULKOVÁ, Mgr. Štefan CHUDÝ, PhD.	
<i>Socioklíma – pedagogická diagnostika jako nástroj prevence a řešení šikany..</i>	<i>14</i>
Mgr. Marianna PČOLINSKÁ	
<i>Terapia obeť – zamyslenie nad možnosťami a dôležitosťou eliminácie následkov šikanovania u obeť.....</i>	<i>15</i>
Doc.PaedDr.PhDr. Ilona PEŠATOVÁ,Ph.D., RNDr. Pavel PEŠAT, Ph.D.	
<i>Kyberšikana a ICT vzdelávaní na základní škole .....</i>	<i>15</i>
PhDr. Alena PLŠKOVÁ	
<i>Školní prostředí a jeho vliv na vrstevnické vztahy .....</i>	<i>16</i>
Mgr. Ivan PODMANICKÝ, PhD.	
<i>Možnosti výchovy k prosociálnemu správaniu v prevencii šikanovania .....</i>	<i>16</i>
Mgr. Anna SÁDOVSKÁ	
<i>Prečo je šikanovanie správne alebo nesprávne? Prieskumná sonda.....</i>	<i>16</i>
Mgr. Iveta SCHUSTEROVÁ, PhD.	
<i>Obeť šikanovania a Linka Pomoc obetiam násilia.....</i>	<i>17</i>
Doc. PhDr. Viola TAMÁŠOVÁ, CSc., Mgr. Zuzana STRÝČKOVÁ	
<i>Šikanovaný učiteľ .....</i>	<i>17</i>
Mgr. Jana UDATNÁ, Ing. Stela PILMAIEROVÁ	
<i>Minimalizace šikany a výsledky výzkumu kyberšikany v českých školách .....</i>	<i>18</i>
PhDr. Pavel VACEK, Ph.D.	
<i>Škola bez šikany .....</i>	<i>18</i>
Doc. PhDr. Marta VALIHOVÁ, CSc.	
<i>Empatia žiakov základnej školy ako prevencia šikanovania.....</i>	<i>19</i>
PhDr. et Mgr. Zdeňka VAŇKOVÁ	
<i>K některým otázkám právních aspektů šikany.....</i>	<i>19</i>

Doc.PhDr. Maria VAŠUTOVÁ,Ph.D., PhDr.Jan NEVŘALA, Mgr. et Mgr. Kateřina BARTLÍKOVÁ, Mgr. Jana KITLIŇSKÁ, Mgr. Michal PANÁČEK	
<i>Kyberšikana jako nová forma fenoménu šikany</i> .....	20
Mgr. Paweł WITEK	
<i>Agresja i przemoc na terenie szkoły podstawowej – uwarunkowania i konsekwencje edukacyjne</i> .....	20
Mgr. Greta ŽÚBOROVÁ	
<i>Rola rodiny v prevencii šikanovania</i> .....	21

**Mgr. Miroslava ADAMÍK ŠIMEGOVÁ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: mirka.simegova@centrum.sk

---

*Výskum psychologických aspektov šikanovania u žiakov základných škôl*

Príspevok prezentuje a vychádza z vedecko-výskumnej úlohy Katedry pedagogických štúdií Pedagogickej Fakulty Trnavskej Univerzity v Trnave s rovnomenným názvom témy konferencie a prináša niektoré zo aktuálnych zistení výskumu psychologických aspektov školského šikanovania v podmienkach základných škôl v Trnavskom kraji. Poukazuje na súvislosti medzi výskytom šikanovania v konkrétnom prostredí školskej triedy a pozíciami aktérov šikanovania v triede. Autorka akcentuje význam identifikácie agresorov, obetí a svedkov šikanovania formou metódy peer nomination dotazníka, s cieľom objasniť pozície jednotlivých žiakov v triede. Zároveň približuje výskum postojov žiakov k problému šikanovania, konkrétne reflektovania vlastného citového prežívania situácie šikanovania u potenciálnych agresorov prezentovanej v obrázkoch komiksového príbehu.

**PhDr. Jana BARTALOVÁ, PhD.**

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky  
e-mail: kotrusova@centrum.sk

---

*Možnosti etickej výchovy v primárnej prevencii agresívneho správania žiakov*

Príspevok sa bude zaoberať možnosťami prepojenia medzipredmetových vzťahov na hodinách etickej a možnosťami učiteľa etickej výchovy v problematike agresívneho správania žiakov. Predpokladom prevencie sú priateľské vzťahy v skupine. Autorka predpokladá, že etická výchova má možnosti tieto priateľské vzťahy posilniť, čím zároveň prispieť k primárnej prevencii agresivity. Autorka chce poukázať na vplyv literárnych diel na utváranie celkovej harmónie v skupine a budovanie morálnej zodpovednosti za konanie jedincov. Primárnu prevenciu považuje autorka za vysoko aktuálnu v tejto problematike, pretože prináša minimálne psychické bolesti jednak agresora a jednak obeť. Z hľadiska etickej výchovy nebude riešiť ďalšie faktory, ktoré v sebe problém agresivity obsahuje, pretože to nie je v možnostiach rozsahu príspevku.

**PaedDr. Nad'a BIZOVÁ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: nada.bizova@truni.sk

---

*Prevencia šikanovania detí s postihnutím, narušením, ohrozením v inkluzívnom prostredí*

Príspevok poukazuje na rizikovú skupinu potencionálnych obetí šikanovania, ktorými sú deti s postihnutím, narušením a ohrozením vzdelávané v bežných školách v inkluzívnych podmienkach. Predmetom šikanovania tejto skupiny detí je odlišnosť prameniaca z druhu postihnutia či poruchy ako aj neschopnosť odlišiť šikanovanie od iných foriem agresivity, napr. detí s mentálnym postihnutím, s poruchami autistického spektra. Autorka príspevku navrhuje možnosti prevencie šikanovania tejto skupiny detí z pozície sociálneho pedagóga v škole.

**Mgr. Martin BRESTOVANSKÝ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: bresto@gmail.com

---

*Problémy definovania vhodnej triednej klímy, jej ovplyvňovania a skúmania*

Klíma triedy je (ruka v ruke s kultúrou školy) aktuálne často riešeným pedagogickým, resp. pedagogicko-psychologickým pojmom. Oprávnené, keďže ide o evidentne vplyvný prvok edukácie. Vystáva však otázka, ako definovať vhodnú triednu klímu a teda z akej paradigmy pri obhajobe konkrétnej vízie vhodnej triednej klímy vychádzať. Na jednej strane pomyselného spektra paradigiem stojí tvorivo-humanistická pedagogika s dôrazom na individualitu dieťaťa, jeho spoluúčasť pri rozhodovaní, jeho vzťahy, na sprevádzajúci priateľský prístup učiteľa a pod., na druhej strane spektra stojí na výkon zameraná pedagogika, čerpajúca z tradície silnej autority učiteľa a konštelácie vzťahov so zreteľne vymedzenými rolami. Tieto dve koncepcie sa navzájom ostro voči sebe vyhradzujú, no zároveň ich sprievodná diskusia produkuje množstvo pozoruhodných argumentov. Cieľom článku, ktorý je inšpirovaný touto diskusiou, je formulovať a čiastočne zodpovedať otázky, aké parametre by mala spĺňať vhodná klíma triedy, aké sú jej premenné a do akej miery je možné ich ovplyvňovať. Existuje - a je vôbec možný - prienik, akási zlatá stredná cesta, spomínaných krajných výchovných pozícií? Ako chápať dôležitosť výkonu? A na druhej strane ako chápať dôležitosť subjektívnej spokojnosti dieťaťa a celkovo kvality života? Až zodpovedanie týchto otázok otvorí cestu k tvorbe relevantných nástrojov skúmania klímy triedy.

**Mgr. Mária DĚDOVÁ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Filozofická fakulta, Katedra psychológie  
e-mail: maria.dedova@gmail.com

---

*Osobnostné faktory Big Five u účastníkov šikanovania*

V orientácii v zložitosti správania účastníkov šikanovania napomáhajú poznatky o ich osobnostných vlastnostiach. Príspevok sa zaoberá analýzou osobnostných faktorov ako intro-extra-verzia, prívetivosť, svedomitosť, emocionálna stabilita, otvorenosť voči skúsenosti u agresorov a obetí šikanovania. Výskumu sa zúčastnili žiaci základných škôl z rôznych miest na Slovensku. Príspevok prináša hlbší vhľad do osobnosti agresorov i obetí šikanovania.

**Mgr. Silvia DONČEVOVÁ, PhD.**

Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Filozofická fakulta, Katedra politológie  
e-mail: silvia.donceva@gmail.com

---

*Aspekty prevencie šikanovania z pohľadu gender (konvergenie teoretických prístupov a praxe)*

Príspevok prináša alternatívny pohľad na problematiku šikanovania v (nielen) školskom výchovnom prostredí z pohľadu gender. Autorka približuje tento fenomén z dvoch uhlov: teoretického prostredníctvom vybraných teoretických prístupov a praktického na základe vlastných skúseností s dobrovoľníckymi preventívnymi programami na základných školách (zameranými na šikanovanie či násilie všeobecne), so snahou o konvergenciu oboch oblastí (teoretickej a praktickej). Cieľom štúdie je upozorniť na aspekt rodu ako relevantnej kategórie pri tvorbe ďalších preventívnych programov zameraných na šikanovanie a násilie vo všetkých výchovných prostrediach.

**Mgr. art. Jaroslava GAJDOŠÍKOVÁ ZELEIOVÁ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: jaroslava.zeleiova@gmail.com

---

*Sebaúcta účastníkov šikanovania v dynamike obranných mechanizmov*

Problematika intrapsychického a interpersonálneho procesu vykazuje analogickú štruktúrnu dynamiku vzhľadom k integrite človeka. Obranné mechanizmy v službách ego-funkcií sa podieľajú na miere riadenia, adaptovania, autoevalvovania a integrovania činov a emócií. Projektívne techniky, využí-



vané pri práci so žiakmi, poukazujú vďaka viacznačnosti podnetov či inštrukcie a nemožnosti anticipovať cieľ techniky na možnosť bezpečnej konfrontácie s osobnou skúsenosťou, ktorá môže byť bolestná a plná úzkosti. Príspevok prináša empirické zistenia týkajúce sa miery sebahodnotenia a seba-prejavovania pri výskume psychologických aspektov šikanovania.

### **doc. PhDr. Eva GAJDOŠOVÁ, PhD.**

Univerzita Komenského v Bratislave, Filozofická fakulta, Katedra psychológie  
e-mail: [eva.gajdosova51@gmail.com](mailto:eva.gajdosova51@gmail.com)

---

#### *Systematická longitudinálna mravná výchova detí ako prevencia agresie a šikanovania na základnej škole*

Obsahom mravného vývinu dieťaťa je osvojovanie hodnôt, mravných ideí, mravných cieľov a noriem, t.j. určitého hodnotového systému a súboru pravidiel konania a správania ako súčasti spoločenského vedomia (Nakonečný, 1995). Efektívnym prostriedkom systematickej longitudinálnej mravnej výchovy, ktorý zachytáva vek dieťaťa od materskej školy až do 5. ročníka základnej školy, je intervenčný program Srdce na dlani (s odporúčanou doložkou MŠ SR). Program rozvíja mravné usudzovanie, prosociálne mravné správanie a konanie zážitkovou formou. Deti sa učia, že v prípade problémov s rovesníkmi by mali pomocou empatie preskúmať sociálne indicie v danej situácii a dôkladne rozmýšľať o celej situácii. Tiež sú vedené k tomu, aby si pre svoje sociálne interakcie zvolili morálne ciele. Pomocou vhodne vybraných životných situácií si nacvičujú kroky na riešenie problémov, tvoria vlastné riešenia a v súlade k tomu sa tiež učia, ako sa mravne správať a mravne konať v rodine a v škole.

### **PhDr. Dušan GALBAVÝ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: [dr.galbavy@post.sk](mailto:dr.galbavy@post.sk)

---

#### *Šikanovanie z aspektu sociálnej pedagogiky*

Možnosti sociálnej pedagogiky a sociálneho pedagóga pri riešení porúch správania u detí. Šikanovanie ako jedna z vážnych porúch správania má v súčasnosti narastajúci trend. Tak ako v minulosti, aj v súčasnom období je dôležitá primárna prevencia. Sociálny pedagóg, ako kvalifikovaný odborník je dôležitou súčasťou školského systému pri pomoci riešenia problémov so šikanovaním.

**PaedDr. Katarína HOLLÁ, Ph.D.**

Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky  
e-mail: kholla@ukf.sk

---

*Výskum elektronického šikanovania medzi deťmi*

Problematika násilia a agresivity detí sa oprávnenne dostáva do centra spoločenskej pozornosti. Mnohé vedecké štúdie upozorňujú na nárast uvedeného sociálno-patologického správania sa medzi deťmi. Veľká pozornosť je zo strany odborníkov venovaná agresívnemu správaniu a šikanovaniu na školách. Spoločenská realita upozorňuje aj na nový sociálny fenomén, ktorým je elektronické šikanovanie. Elektronické šikanovanie patrí medzi nové formy agresívneho správania sa detí a dáva sa do kontextu so zneužívaním masmédií (počítač, mobilných telefón, internet) a mediálnej komunikácie. V príspevku upozorňujeme na výsledky výskumného šetrenia zameraného na elektronické šikanovanie.

**PhDr. Jaroslava HANUŠOVÁ, Ph.D., PhDr. Michal ZVÍROTSKÝ, Ph.D.**

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, Katedra školní a sociální pedagogiky  
e-mail: jaroslava.hanusova@pedf.cuni.cz, michal.zvirotsky@pedf.cuni.cz

---

*Kompetence učitelů k řešení školního šikanování: vybrané metodologické přístupy v empirickém výzkumu*

Príspevek predstavuje vybrané metodologické prístupy, ktorými lze zkoumat připravenost učitelů k řešení školního šikanování. Na konkrétních příkladech realizovaných výzkumných šetření jsou prezentovány přednosti i nejruznější úskalí vybraných kvantitativních i kvalitativních metod. Príspevek vychází z empirických šetření, která autoři provedli v letech 2008-2010 na reprezentativním vzorku pedagogických pracovníků a z následné kritické analýzy použitých výzkumných nástrojů. Vybrané metodologické prístupy jsou kategorizovány na základě kvality jimi získaných informací.

**Doc. PhDr. Pavlína JANOŠOVÁ, Ph.D.**

Psychologický ústav AVČR Praha  
e-mail: janosova@praha.psu.cas.cz

---

*Gender jako klíč ke školní šikaně*

Výzkumy v oblasti školní šikany, na kterých v posledních letech pracujeme v Psychologickém ústavu, naznačují, že běžné formy šikany, jak jsou popisovány klasickou odbornou literaturou, bývají v poslední době nahrazovány

méně nápadnými způsoby ubližování, které dosud byly považovány za typické především v případě dívčí agrese. Jedná se zejména o verbální ataky, pomluky a sociální vyčleňování viktimizovaných spolužáků, resp. spolužaček. Menší sociální nápadnost uvedeného chování patrně souvisí do jisté míry také s tím, že dívky jsou ve srovnání s chlapci svými spolužáky a spolužačkami méně často percipovány jako iniciátorky šikany i její oběti. Signifikantně častěji jim je naopak přičtena charakteristika ochránkyň viktimizovaných dětí. Mezipohlavní rozdíly naznačují, že zásadní vliv ve školní šikaně mají také rozdílná genderová očekávání na jejich behaviorální strategie uvnitř vrstevnické skupiny. Specifickou roli v rozmanitém obrazu současné školní šikany v genderově smíšených třídách ovšem často hraje i časnější dospívání dívek (zejména na začátku druhého stupně vzdělávání) a také jejich silnější potřeba blízkého dyadického přátelství.

### **Doc. PhDr. Eva JAŠŠOVÁ, PhD.**

Ústav politických vied Slovenskej akadémie vied Bratislava  
e-mail: eva.jassova@stonline.sk

---

#### *Možnosti prevencie šikanovania z pohľadu detského parlamentu, aktéri šikanovania*

Príspevok približuje celomestskú kampaň Bratislavského detského parlamentu, zameranú proti šikanovaniu, názory detí na príčiny šikanovania, možnosti detí v boji proti nemu. Poodhaľuje etiológiu šikanovania, osobnosť aktérov šikanovania v neskoršom vekovom období, zodpovednosť prizerajúcich a možnosti sebaobrody, spočívajúce v asertívnom vystupovaní.

### **PhDr. Miloslav JŮZL, Ph.D.**

Institut mezioborových studií Brno  
e-mail: miloslav.juzl@imsbrno.cz

---

#### *Druhý život odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody (jako důsledek nejvyššího stupně šikany)*

Príspevok se zabývá analýzou pojmu šikana aplikovaným do penitenciární praxe. Základem vězeňské šikany je tzv. „druhý život“ odsouzených, v němž se šikana projevuje nejpronikavěji, neboť má při koncentraci většiny počtu mravně narušených jedinců vytvořeny optimální podmínky. Príspevok je ilustrovaný konkrétními příklady šikany u mladistvých ve výkonu trestu odnětí svobody.

**Prof. PhDr. Soňa KARIKOVÁ, Ph.D.**

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, Katedra psychológie  
e-mail: skarikova@pdf.umb.sk

---

*Dôsledky mobbingu na učiteľov*

Príspevok je zameraný na problematiku výskytu násilia (mobbingu) medzi učiteľmi. Popisuje niektoré základné pojmy, ktoré sa viažu na problematiku násilia v edukačnom prostredí a zaoberá sa podrobnejšie mobbingom, jeho príčinami a dôsledkami na osobnosť učiteľa. Súčasťou príspevku sú aj empirické zistenia výskumu, realizovaného na vzorke učiteľov slovenských škôl, pričom sme zistovali: výskyt mobbingu v edukačnom prostredí slovenských školských zariadení, najčastejší výskyt mobbingu z hľadiska pôsobenia učiteľov, jeho konkrétne prejavy. Porovnávali sme rozdiely v osobnostných charakteristikách učiteľov, mieru fluktučných tendencií a vnímanie kvality ich života, z hľadiska subjektívne prežíanej miery mobbingu.

**Mgr. Jana KITLIŇSKÁ**

Ostravská univerzita v Ostravě, Filozof. fakulta, Katedra psychologie a sociální práce  
e-mail: kija@email.cz

---

*Agresivita dětí jako jedna z oblastí zájmu práce s dítětem*

Príspevek se zabývá možnostmi práce s agresivním dítětem. Přistoupit k tomuto úkolu je možno z různých hledisek, přičemž systém zvládnání dětské agresivity zůstává složitý a diferencovaný dle různých kritérií. Uvedeny jsou možné úrovně, formy a systémové vazby péče o agresivní děti. Každý se snaží najít řešení na závažný jev, kterým dětská agresivita bezesporu je. Príspevek prezentuje výsledky výzkumu, ve kterém byly zjišťovány názory a zkušenosti pedagogů, vychovatelů, sociálních pracovníků a kurátorů aj. pracovníků pomáhajících profesí v Moravskoslezském kraji, s agresivitou dětí a jejím zvládnáním.

**PaedDr. Barbora KOVÁČOVÁ, Ph.D.**

Trnavská univerzita v Trnave, PdF, Katedra predškolskej a elementárnej pedagogiky  
e-mail: barb.kovacova@gmail.com

---

*Skrytá agresia v prváčkových laviciach*

»Relational aggression« (slovenský ekvivalent je ťažké nájsť) zahŕňa nielen nepriame, taktiež priame útoky voči konkrétnym osobám, na ktoré poukazu-

je prezentovaný príspevok. Latentná forma agresie bola monitoringom zisťovaná (pozorovaná) v štyroch prváčkových triedach v prostredí mestských základných škôl bežného typu. Z výsledkov výskumnej sondy bol potvrdený vyšší výskyt racionálne pôsobiacej agresie v porovnaní so sociálnou manipuláciou.

### **Mgr. et Mgr. Jiří KRESSA**

Jihočeská univerzita, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie  
e-mail: jiri.kressa@centrum.cz

---

#### *Outsideri na základní škole (koreferát)*

Príspevok sa zaoberá deťmi, ktoré sú vo svojich triedach vystavené sociálnej exkluzii a označené za outsidersy. Popisuje mechanizmy, ktoré vedú k tomuto označeniu, a také osoby, ktoré disponujú mocí detí ako outsidersy označiť. Príspevok hľadá odpovedi na otázky, či sú sociálne role vo triede výberové alebo ide „o predem daný proces“. Vychádzame predovšetkým z analýzy výsledku sociometrických dotazníkov a z tréningu prosociálnych dovedností se triedami.

### **Mgr. Andrea LEHENOVÁ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: lehenova@centrum.sk

---

#### *Intrapsychické a interpersonálne následky ostrakizmu, spôsoby jeho percipovania z pozície obetí, iniciátorov a svedkov*

Ostrakizmus – zámerná ignorácia alebo vyčleňovanie osoby alebo osôb zo sociálneho diania v skupine je jednou z mnohých interpersonálnych stratégií a zároveň sa môže stať prvým stupňom šikanovania. Kladieme si za cieľ poskytnúť prehľad najnovších zistení vysvetľujúcich intrapsychické a interpersonálne následky tohto javu a poukázať na rôzne spôsoby percipovania ostrakizmu z pozície obetí, iniciátorov i svedkov na základe vlastného prieskumu. V závere formulujeme odporúčania smerujúce k prevencii tohto javu i spôsobov jeho riešenia v školských podmienkach.

**Mgr. Kristína LIBERČANOVÁ, Ph.D.**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: kristina.libercanova@gmail.com

---

*Koncepcie a realizácia peer aktivít zameraných na prevenciu šikanovania v školskom prostredí z pohľadu sociálneho pedagóga*

Existujú rozličné koncepcie umožňujúce využiť fenomén peer ako nástroj špecifickej prevencie zameranej na prevenciu sociálnopatologických javov akými sú i peer aktivity zamerané na prevenciu šikanovania. Sem možno zaradiť napríklad peer kluby formujúce sa vo voľnom čase, prostredníctvom ktorých sa môžu odborne pripravovať peer dobrovoľníci, neskôr participujúcich v preventívnych peer programoch v základných i stredných školách, ako aj špecifické peer skupiny žiakov (napr. s problémových správáním), pomocou ktorých možno vytvárať lepšie podmienky pre efektívny nácvik osvojovania si žiaducich foriem správania v rizikových situáciách. Pre tvorbu a realizáciu takýchto peer aktivít môže byť absolvent študijného programu sociálna pedagogika a vychovávateľstvo kompetentným odborníkom.

**Mgr. Barbora LIŠKOVÁ**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: b.liskova@gmail.com

---

*Rozvoj pozitívnych stránok charakteru u dospievajúcich ako prevencia vzniku šikanovania na stredných školách*

Príspevok definuje šikanu a opisuje hlavné charakterové vlastnosti šikanujúceho a šikanovaného jedinca. Ďalej objasňuje pozitívne stránky charakteru a ich prípadný rozvoj u dospievajúcich ako jednu z možných prevencií vzniku šikanovania na stredných školách.

**Mgr. Milena MIKULKOVÁ, Mgr. Štefan CHUDÝ, Ph.D.**

Sociálne pedagogické poradenstvá a služby, Veselí nad Moravou  
e-mail: info@socioklima.eu

---

*Socioklima – pedagogická diagnostika jako nástroj prevence a řešení šikany*

Orientace v životě třídy je nezbytným předpokladem účinné primární i sekundární prevence. Třída z pohledu žáků umožňuje vnímat skryté me-

chanismy fungování, v nichž se odráží normy třídy v závislosti na vývojové fázi skupiny, naplňování potřeb jednotlivců i třídy jako sociální skupiny, a bezesporu se na klimatu třídy podílí i styl vedení pedagoga. Socioklima je program, který vychází z praktických potřeb škol. On line mapování vztahů ve třídě nabízí pedagogický nástroj ke zjištění míry a adresnosti výskytu rizikového chování. Základní a podrobná analýza třídy kromě zjištěných údajů zmiňuje případná rizika zkoumaného jevu a doporučení. Spojuje jak jednoduchost prostřednictvím práce s obrázkovými dotazníky, snadnou dostupnost a administraci, tak odbornou úroveň výstupů.

### **Mgr. Marianna PČOLINSKÁ**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických študií  
e-mail: mariannapcolinska@gmail.com

---

*Terapia obete – zamyslenie nad možnosťami a dôležitosťou eliminácie následkov šikanovania u obete*

Príspevok chce upriamiť pozornosť na dôležitosť a možnosti eliminácie následkov šikanovania u obete, teda na oblasť terapie obete šikanovania.

### **doc. PaedDr. PhDr. Ilona PEŠATOVÁ, Ph.D.**

### **RNDr. Pavel PEŠAT, Ph.D.**

Technická univerzita v Liberci Fakulta přírodovědně-humanitní a pedagogická, Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky  
e-mail: ilona.pesatova@tul.cz, pavel.pesat@tul.cz

---

*Kyberšikana a ICT vzdělávání na základní škole*

Kyberšikana, stejně jako jiné projevy rizikové komunikace na Internetu, představují vážné nebezpečí. Ve škole ve vzdělávací oblasti ICT a informatika či mimo školu v rámci volnočasových aktivit získávají žáci ICT kompetence. Stává se, že někteří žáci získané dovednosti a znalosti využívají jako technologickou ICT převahu nad spolužáky či učiteli a stávají se tak potenciálními agresory, kteří v kyberprostoru mohou šikanovat své oběti. Legislativní, represivní, technologická ani edukačně-vzdělávací opatření nejsou stoprocentně účinná a k omezení kyberšikany je třeba cílevědomého, koordinovaného a systematického působení ve všech oblastech.

**PhDr. Alena PLŠKOVÁ**

Inštitút medzioborových štúdií Brno  
e-mail: alena.plskova@imsbrno.cz

---

*Školní prostředí a jeho vliv na vrstevnické vztahy*

České školství se pozvolna proměňuje. Mění se prostředí, ve kterém školy fungují, mění se učitelé i žáci. Některé psychosociální faktory v mnohém ovlivňují chování dětí, zejména adolescentů. Ve většině škol, zejména základních a středních se vyskytuje řada sociálně-patologických jevů, které mohou celkové klima školy narušit. Problémům souvisejícím s negativním chováním žáků i celkovému klima na školách byla věnována v posledních letech zvýšená pozornost. Podle sociologických průzkumů formativní vliv vrstevnických skupin na průběh dospívání sílí, neboť děti tráví mnoho času ve formálních i neformálních skupinách. Právě školní prostředí, školní třída je jedním z nejvýznamnějších socializačních činitelů pro jejich žáky. Řada škol se zapojuje do projektů primární prevence, které se otázkou vrstevnických vztahů a řešení sociálně patologických jevů zabývají. Pokud pedagog i žáci umí adekvátně řešit jednotlivé situace, škola přispívá k tomu, aby se tyto situace eliminovaly.

**Mgr. Ivan PODMANICKÝ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: ipodmanicky@pobox.sk

---

*Možnosti výchovy k prosociálnemu správaniu v prevencii šikanovania*

Cieľom príspevku je objasniť postavenie etickej výchovy v školskej edukácii v Slovenskej republike a jej možnosti v prevencii šikanovania. Zdôvodňuje význam rozvíjania prosociálnosti detí v školskom i rodičovskom prostredí. Zvýrazňuje potrebu nahradiť agresívne správanie žiakov prosociálnym tak ako aj význam prosociálneho spoločenstva na utváraní zmyslu osobnej existencie.

**Mgr. Anna SÁDOVSKÁ**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: anna.sadovska@gmail.com

---

*Prečo je šikanovanie správne alebo nesprávne? Prieskumná sonda*

V školskej praxi sa učitelia často zameriavajú na to, aby žiakom vysvetlili, čo je možné považovať za šikanovanie, ako sa mu brániť, prípadne ako naň



reagovať, aké osoby kontaktovať (triedny učiteľ, výchovný poradca, rodič). Predpokladáme, že reakcia žiakov vychádza najmä z toho, či dané správanie považujú za »správne« alebo »nesprávne«, »dobré« alebo »zlé«. V prieskumnej sonde sledujeme názory žiakov 8. a 9. ročníka základných škôl na to, prečo považujú šikanovanie za »dobré« alebo »zlé« a aké sú dôvody, prečo by kontaktovali alebo nekontaktovali učiteľa alebo rodiča.

### **Mgr. Iveta SCHUSTEROVÁ, PhD.**

Trnavská univerzita v Trnave, Filozofická fakulta, Katedra psychológie

e-mail: [ischuster@truni.sk](mailto:ischuster@truni.sk)

---

#### *Obete šikanovania a Linka Pomoc obetiam násilia*

Celoslovenský poradenský systém pomoci obetiam násilia PON tvorí osem krajských poradní, ktoré realizujú vlastný program multiprofesijnej pomoci obetiam násilia prostredníctvom vyškolených odborníkov – psychológov, právnikov a sociálnych pracovníkov. Zvýhodnená telefonická linka PON umožňuje obetiam i svedkom šikanovania komunikovať s odborníkmi bez prekonávania strachu a bariér. Jej poslanie ako aj pravidlá poskytovania služieb zabezpečujú rešpektovanie a implementovanie práv dieťaťa do každodenného života spoločnosti.

### **doc. PhDr. Viola TAMÁŠOVÁ, CSc., Mgr. Zuzana STRÝČKOVÁ**

Univerzita Komenského v Bratislave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky

e-mail: [tamasova@fedu.uniba.sk](mailto:tamasova@fedu.uniba.sk), [stryckova@fedu.uniba.sk](mailto:stryckova@fedu.uniba.sk)

---

#### *Šikanovaný učiteľ*

Jednou zo závažných foriem šikanovania na našich základných školách je v súčasnosti i šikanovanie učiteľov. Učitelia v spoločnosti upadajú, narastá počet problémových žiakov v klasických triedach, žiaci sa správajú k učiteľom bezohľadne a učitelia sa tak častokrát dostávajú do pozície zúfalých a nešťastných ľudí. Učitelia sa v čoraz väčšej miere dostávajú do role obeť vo vzťahu so žiakmi a s ich rodičmi. Žiaci v súčasnosti podstatne intenzívnejšie vykazujú voči nim násilné prejavy v porovnaní s minulosťou. Status učiteľa v spoločnosti pomaly klesá, klesá ich dôležitosť a úcta zo strany žiakov. Nevedomujú si, že práve učitelia sú inovátori a iniciátori, ktorí pretvárajú a budujú základ zdravej spoločnosti. Šikanovanie učiteľov sa tak stáva aktuálnou problematikou, ktorá si vyžaduje väčší záujem a angažovanie spoločnosti. Dnes práca, snaha a trpezlivosť učiteľov spoločnosťou nie je docene-

ná, pozabúda sa na ich práva a ochranu. Príspevok ponúka pohľad na zvyšujúce sa násilie a agresivitu žiakov v našej spoločnosti voči učiteľom, interpretuje možné spôsoby prevencie danej problematiky, analyzuje a hodnotí výsledky výskumu zameraného na zvyšujúce sa násilie žiakov voči učiteľom na školách, a zároveň ponúka odporúčania pre prax.

### **Mgr. Jana UDATNÁ, Ing. Stela PILMAIEROVÁ**

AISIS, o.s. Kladno

e-mail: [stela.pilmaierova@aisis.cz](mailto:stela.pilmaierova@aisis.cz)

---

#### *Minimalizace šikany a výsledky výzkumu kyberšikany v českých školách*

Seznámení s Programem Minimalizace šikany, který v ČR realizujeme od roku 2005. Činnost Minimalizace šikany se postupem let rozvětvila do oblastí vzdělávání učitelů, osvětové činnosti (skupina rodičů a samotné děti) a doplňkové aktivity, které jsou jak charakteru výzkumného, tak legislativního, kdy se snažíme ovlivňovat a spoluvytvářet předpisy a normy týkající se šikanování. Na přelomu roku 2009-10 jsme uskutečnili výzkum na téma Kyberšikana v českých školách. Výzkum ukázal velmi zajímavé skutečnosti ohledně informovanosti dětí a představ dětí o tom, co je a není kyberšikana, o jejich tendencích komu se svěřit s problémem kyberšikany, jakou zde hrají roli učitelé. Neméně zajímavé jsou informace o výskytu kyberšikanování mezi dětmi ve věku 8 – 15 let především ve vztahu k věku dětí. Vzhledem k výsledkům výzkumu jsme v září 2010 realizovali osvětovou kampaň „Školní rok bez kyberšikany,“. Poslali jsme do základních škol 1 500 000 letáků pro děti, rodiče i učitele, které nesou právě ty informace, které ve společnosti chybí. Účastníkům konference nabídneme přesná data z výzkumu a každému sadu letáků kyberšikana.

### **PhDr. Pavel VACEK, Ph.D.**

Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie

e-mail: [pavel.vacek@uhk.cz](mailto:pavel.vacek@uhk.cz)

---

#### *Škola bez šikany*

Existenci školního šikanování ve větší či menší míře prokázala celá řada tuzemských i zahraničních výzkumů. Menší pozornost byla dosud věnována pozitivnímu pohledu na danou problematiku: Jaké charakteristiky jsou společné (nenáhodné) v případě minimálního či dokonce nulového výskytu šikany? Jak lze z pohledu škol a pedagogů aktivně tomuto jevu čelit? Autor se soustřeďuje na příklady dobré praxe a uvádí indikátory, které vznikají a rozšíření

šikany zabránujú. Výstupem príspevku je mimo jiné doporučení zaměřit budoucí výzkumné snahy na podchycení pozitivních zkušeností ze školského terénu a jejich zobecnění ku prospěchu minimalizace tohoto nežadoucího sociálně patologického jevu.

### **doc. PhDr. Marta VALIHOVÁ, CSc.**

Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Pedagogická fakulta, Katedra psychológie  
e-mail: mvalihorova@pdf.umb.sk

---

#### *Empatia žiakov základnej školy ako prevencia šikanovania*

V príspevku poukazujeme na vybrané teoretické východiská predmetnej problematiky a najmä publikujeme výsledky širšie koncipovaného výskumu, v ktorom sme overovali účinnosť vypracovaného intervenčného programu rozvíjania empatie u vybraných žiakov 2. stupňa ZŠ. Z výsledkov výskumu je zrejmé, že program bol účinný v niekoľkých situáciách, čo možno považovať za pozitívny výsledok. Výskumom sme zistili rozdiely empatie u dievčat a chlapcov v prospech vyššej empatie u dievčat.

### **PhDr. et Mgr. Zdeňka VAŇKOVÁ**

Institut mezioborových studií Brno  
e-mail: zdenka.vankova@imsbrno.cz

---

#### *K některým otázkám právních aspektů šikany*

Príspevek je zaměřen na některé aktuální problémy související se šikanou ve školním prostředí českého vzdělávacího systému, jenž odráží společenské a technické změny – např. mobily, internet, ochranu osobnostních práv apod. Zabývá se problematikou násilí a agrese a jejími reflexemi v právní rovině, zejména správní – školské předpisy, trestněprávní, pracovněprávní. Zamýšlí se nad projevy šikany v českém školském prostředí, a to nejenom nad projevy šikany vůči žákům, kterým je v rámci preventivních programů věnována velká pozornost, ale také nad možnostmi šikany vůči pedagogům a dalším školským pracovníkům. Jaká je prevence tohoto druhu šikany či dehonestujícího chování vůči osobám pedagogů, existují legislativní či institucionální možnosti jejich řešení. Je obrana proti prezentaci na sociálních sítích, apod. V príspevku se autor zamýšlí nad rolí a úrovni právního vědomí pedagogů, žáků, ale také jejich rodičů, hledá odpověď na otázku, jak je možné v rámci školy a nového školního vzdělávacího programu tyto negativní jevy a jejich aktery odhalit a zejména, jak s nimi dále pracovať, jak koncipovať prevenciu a výchovu.

**doc. PhDr. Maria VAŠUTOVÁ, Ph.D., PhDr. Jan NEVŘALA,  
Mgr. et Mgr. Kateřina BARTLÍKOVÁ, Mgr. Jana KITLIŇSKÁ,  
Mgr. Michal PANÁČEK**

Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, Fakulta sociálních studií  
e-mail: [michal.panacek@osu.cz](mailto:michal.panacek@osu.cz)

---

### *Kyberšikana jako nová forma fenoménu šikany*

Příspěvek se bude týkat informovanosti o kyberšikaně a komparaci kyberšikany a tzv. »tradičního modelu šikany«. Druhá část příspěvku uvede přehledové studie zabývající se fenoménem kyberšikany, které byly realizovány v ČR a zahraničí. Závěrečná část bude věnována analýze výsledků výzkumu realizovaného studenty Katedry psychologie a sociální práce Filozofické fakulty Ostravské univerzity v Ostravě pod vedením doc. PhDr. Marii Vašutové, Ph.D. zaměřeného na zmapování výskytu kyberšikany; na zastoupení obětí, svědků, agresorů ve sledovaném jevu; a na prostředky a motivy kyberšikanování u studentů a studentek Ostravské univerzity v Ostravě.

### **Mgr. Paweł WITEK**

Institucje Pedagogiki WZNoS  
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II w Stalowej Woli  
e-mail: [dpwitek25@o2.pl](mailto:dpwitek25@o2.pl)

---

### *Agresja i przemoc na terenie szkoły podstawowej – uwarunkowania i konsekwencje edukacyjne*

Artykuł prezentuje przyczyny i skutki zachowań agresywnych, w tym różnorodne formy szykanowania psychicznego i fizycznego. Szczególna uwaga jest poświęcona przejawom agresji i przemocy jaką stosuje grupa rówieśnicza. Ponadto zostaną zaprezentowane profilaktyczne działania szkoły wobec osób pokrzywdzonych oraz wyznaczone standardy postępowania w celu ograniczenia zjawiska przemocy szkolnej.

### **Mgr. Greta ŽÚBOROVÁ**

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogických štúdií  
e-mail: [greta.zuborova@zoznam.sk](mailto:greta.zuborova@zoznam.sk)

---

*Rola rodiny v prevencii šikanovania*

Rodina zaujíma nezastupiteľné miesto v živote každého človeka. Na základe emocionálnych vzťahov príbuzenstva formuje všetky stránky osobnosti prakticky od narodenia až po dospelosť. Príspevok sa zameriava na rodinu ako prostredie a miesto prevencie šikanovania. Poukazuje na dôležitú úlohu rodiny (rodičov) v prevencii a minimalizácii šikanovania, hlavne z aspektu výchovných vplyvov na dieťa.



VEGA 1/0065/09 *Kognitívne, emocionálne a morálne aspekty školského šikanovania a ich využitie v prevencii šikanovania na základnej škole*  
Zborník abstraktov z medzinárodnej vedeckej konferencie

Organizačný výbor:

Mgr. Miroslava ADAMÍK ŠIMEGOVÁ, PhD.

Mgr. Andrea LEHENOVÁ, PhD.

PaedDr. Nad'a BIZOVÁ, PhD.

PaedDr. Barbora KOVÁČOVÁ, PhD.

Mgr. Martin BRESTOVANSKÝ, PhD.

PaedDr. Dušan GALBAVÝ, PhD.

Mgr. Jana BALÁŽOVÁ

Mgr. Erika BELANSKÁ

Mgr. Barbora LIŠKOVÁ

Mgr. Marianna PČOLINSKÁ

Mgr. Marta SABOLÍKOVÁ

Mgr. Greta ŽÚBOROVÁ

Autori: Kolektív

Redakcia: Mgr. art. Jaroslava GAJDOŠÍKOVÁ ZELEIOVÁ, PhD.

Vydavateľ: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Formát: A5

Vydanie: prvé

Rok vydania: 2010

Počet strán: 22

Obálka: Ing. Peter GAJDOŠÍK

ISBN 978-80-8082-420-4

